

Recente arresten van het EHRM in verband met artikel 10 EVRM (vrijheid van meningsuiting en informatie), januari-februari 2014

Auteurs & Media 2014/3-4, 249-260

C. WIERSMA en D. VOORHOOF

- Ringier Axel Springer Slovakia, a.s. t. Slowakije (No. 2) 7 januari 2014, Appl. no. 21666/09
- Ringier Axel Springer Slovakia, a.s. t. Slowakije (No. 3) 7 januari 2014, Appl. no. 37986/09
- Lavric t. Roemenië 14 januari 2014, Appl. no. 22231/05
- Ruusunen t. Finland 14 januari 2014, Appl. no. 73579/10
- Ojala en Etukeno Oy t. Finland 14 januari 2014, Appl. no. 69939/10
- Lillo-Stenberg en Sæther t. Noorwegen 16 januari 2014, Appl. no. 13258/09
- *Tierbefreier e.V. t. Duitsland 16 januari 2014, Appl. no. 45192/09*
- Perihan en Mezopotamya Basın Yayın A.Ş. t. Turkije 21 januari 2014, Appl. no. 21377/03
- *Lesquen du Plessis-Casso t. Frankrijk (No. 2) 30 januari 2014, Appl. no. 34400/10*
- *Pentikäinen t. Finland 4 februari 2014, Appl. no. 11882/10*
- Tešić t. Servië 11 februari 2014, Appl. nos. 4678/07 en 50591/12
- Jalbă t. Roemenië 18 februari 2014, Appl. no. 43912/10
- Nosov e.a. t. Rusland 20 februari 2014, Appl. nos. 9117/04 en 10441/04
- Karaman t. Duitsland 27 februari 2014, Appl. 17103/10

en de beslissingen inzake Stefanelli t. Italië 14 januari 2014, Appl. no. 13139/08; Roșca Stănescu t. Roemenië 28 januari 2014, Appl. no. 49357/08 en Donat en Fassnacht-Albers t. Duitsland 11 februari 2014, Appl. nos. 6315/09 en 12134/09.

Drie arresten uit de periode januari-februari 2014 krijgen in deze rubriek extra aandacht: Tierbefreier e.V. t. Duitsland betreft een rechterlijk verbod dat aan een dierenrechtenorganisatie werd opgelegd om nog langer (heimelijk gemaakte) beeldopnamen te verspreiden die een bedrijf in opspraak brachten wegens vermeende mishandeling van dieren (EHRM 16 januari 2014, Tierbefreier e.V. t. Duitsland); de Lesquen du Plessis-Casso (No. 2) t. Frankrijk betreft de strafrechtelijke veroordeling van een politicus wegens lasterlijke kritiek op de burgemeester van Versailles (EHRM 30 januari 2014, de Lesquen du Plessis-Casso (No. 2) t. Frankrijk) en Pentikäinen t. Finland behandelt de klacht van een journalist die tijdens een betoging werd opgepakt en achteraf ook nog vervolgd en veroordeeld werd omdat hij het politiebevel om de demonstratie te verlaten niet had opgevolgd (EHRM 4 februari 2014, Pentikäinen t. Finland). In geen van deze drie zaken stelde het Hof een inbreuk vast op artikel 10 EVRM, telkens een ruime beoordelingsmarge latend aan de nationale rechtscolleges. Het nog niet in werking getreden EVRM-protocol nr. 15 dat een expliciete verwijzing inhoudt naar het subsidiariteitsbeginsel en de ‘margin of appreciation’ voor de nationale overheden lijkt, in elk geval in deze drie arresten, zijn schaduw nu al vooruit te werpen.

Een aantal andere arresten uit de voorbije periode houdt verband met de bescherming van de

reputatie of de privacy van personen die in bepaalde berichtgeving ter sprake zijn gekomen of ten tonele zijn gevoerd (Ringier Axel Springer Slovakia, a.s. t. Slowakije (No. 2) en (No. 3), Lavric t. Roemenië; Ruusunen t. Finland; Ojala en Etukeno Oy t. Finland; Lillo-Stenberg en Sæther t. Noorwegen en Jalbă t. Roemenië): in deze arresten treedt artikel 8 EVRM telkens op de voorgrond.

In de zaak Lavric t. Roemenië (EHRM 14 januari 2014) komt het Hof tot de conclusie dat het recht op bescherming van het privéleven en daarmee artikel 8 EVRM is geschonden naar aanleiding van de publicatie van een krantenartikel. De zaak betreft de berichtgeving in de krant Romania Liberă waarin een journalist (A.S.) de professionele handelswijze van Lavric als openbaar aanklager scherp op de korrel had genomen. Op basis van enkele uitspraken van een derde werd Lavric in het gewraakte artikel omschreven als een “vervalser”, als “corrupt” en “misbruik (makend) van haar positie”. Het Hof vindt dat deze zaak “engages the State’s positive obligations arising under Article 8 to ensure effective respect for the applicant’s private life, in particular her right to protect her reputation. In this respect, the Court reiterates that it has already been established in its case-law that “private life” extends to aspects relating to personal identity and reputation (...). Moreover, in order for Article 8 to come into play, the attack on personal honour and reputation must attain a certain level of gravity and in a manner causing prejudice to personal enjoyment of the right to respect for private life (...)” (§ 31). Deze positieve verplichtingen van de staat zijn te relateren aan “those arising in cases involving the State’s negative obligations: regard must be had to the fair balance to be struck between the competing interests – in this case, the applicant’s right to protect her reputation and the right of the newspaper and A.S. to freedom of expression” (§ 32). Het Hof verwijst naar de recente rechtspraak van de Grote Kamer in Von Hannover (no. 2) t. Duitsland, erop wijzend dat “where the balancing exercise has been undertaken by the national authorities in conformity with the criteria laid down in the Court’s case-law, the Court would require strong reasons to substitute its view for that of the domestic courts (...)” (§ 36). Vanuit deze belangenafweging tussen het recht op privéleven en het recht op expressievrijheid gaat het Hof na of de Roemeense rechtscollages voldoende bescherming hebben verleend aan Lavric’s reputatie, met het oog op het legitieme doel van deze bescherming in het kader van artikel 8 EVRM. Volgens het Hof had de journalist meer moeten doen in functie van de objectiviteit bij het presenteren van de uitspraken van een derde, en ook aan de eisen van zorgvuldig onderzoek en hoor en wederhoor is niet in voldoende mate tegemoet gekomen (§ 47). De conclusie van het Hof is dat wegens het gebrek aan feitelijk bewijsmateriaal voor de aantijgingen en beweringen, de journalist geen aanspraak kon maken op “the leeway generally permitted to journalists for provocation or exaggeration when articles concern public figures” (§ 48). De redenen die de nationale rechters hebben ingeroepen in functie van de bescherming van de vrijheid van meningsuiting van de journalist en de betrokken krant, om de vordering van Lavric af te wijzen, zijn volgens het Hof onvoldoende “to outweigh the applicant’s right to protect her reputation” (§ 49). Unaniem vindt het Hof dat artikel 8 EVRM geschonden is. Aan Lavric moet 4.500 euro immateriële schadevergoeding worden uitgekeerd (EHRM 14 januari 2014, Lavric t. Roemenië).

Ook in de andere zaken waarin artikel 8 EVRM door klager(s) wordt ingeroepen (Lillo-Stenberg en Sæther t. Noorwegen en Jalbă t. Roemenië) zowel als bij de beoordeling van een aantal klachten op basis van artikel 10 EVRM in verband met de openbaarmaking van lasterlijke of privacygevoelige informatie (Ringier Axel Springer Slovakia, a.s. t. Slowakije (No. 2) en (No.

3); Ruusunen t. Finland en Ojala en Etukeno Oy t. Finland), *gaat het Hof nadrukkelijk over tot een belangenafweging op basis van de twee genoemde Verdragsrechten.*

In Ringier Axel Springer Slovakia a.s. t. Slowakije (No. 2) en (No. 3) (EHRM 7 januari 2014) draait het om twee klachten over veroordelingen voor laster en eerroof van de uitgever van de krant Nový Čas. Volgens het Europees Hof gaat het om de vraag of “the national authorities, basing themselves on an acceptable assessment of the relevant facts, applied standards which were in conformity with the principles embodied in Article 10. The Court must also ascertain whether the domestic authorities struck a fair balance between the protection of freedom of expression as enshrined in Article 10 and the protection of the reputation of those against whom allegations have been made, a right which, as an aspect of private life, is protected by Article 8 of the Convention.” (§ 48 resp. 77). In de eerste zaak stelt het Hof een inbreuk vast op Artikel 10 EVRM omdat de journalistieke kritiek op het handelen van bepaalde publieke figuren duidelijk verband hield met een “public concern” en de nationale rechtscolleges te weinig rekening hebben gehouden met deze context van het gewraakte artikel. Daarom beantwoordde de analyse door de Slowaakse rechtscolleges niet aan de vereiste van “(..) full judicial notice of the context and overall content of the impugned article (..)” (EHRM 7 januari 2014, Ringier Axel Springer Slovakia, a.s. t. Slowakije (No. 2)). Ook in de tweede zaak ontbrak het aan “a careful assessment of the presence and level of public interest in the publishing of the impugned information in the present case, as well as strike a balance between any such public interest and the individual interests of those concerned, since as a matter of principle domestic courts are better equipped to establish the facts relevant to the ensuing legal analysis. This also applies to the issue of the bona fides of the applicant and other aspects of the case that are necessary for establishing whether [sic] has acted in accordance with the “duties and responsibilities” inherent in Article 10 § 2 of the Convention (..)”(§ 83) (EHRM 7 januari 2014, Ringier Axel Springer Slovakia, a.s. t. Slowakije (No. 3)). Unaniem concludeert het Hof tot een schending van artikel 10 EVRM. Een meningsverschil tussen de rechters van het Hof was er wel in verband met het bedrag van de schadevergoeding. Twee rechters vinden het aan Ringier Axel Springer Slovakia toegekende bedrag van 9.750 euro, in toepassing van artikel 41 EVRM, niet verantwoord.

In de zaken Ruusunen t. Finland en Ojala en Etukeno Oy t. Finland (EHRM 14 januari 2014) slaan de klachten op de strafrechtelijke vervolging van de schrijfster respectievelijk de uitgever(smaatschappij) van een boek waarin aspecten uit het (intieme) privéleven van de voormalige eerste minister van Finland uitvoerig ter sprake komen. Ook hier wijst het Hof erop dat “the Court may be required to verify whether the domestic authorities struck a fair balance when protecting two values guaranteed by the Convention which may come into conflict with each other in certain cases, namely, on the one hand, freedom of expression protected by Article 10 and, on the other, the right to respect for private life enshrined in Article 8 (..)”(§ 47 resp. 42). Met name, “[i]n Von Hannover v. Germany (no. 2) [GC] (..) and Axel Springer AG v. Germany [GC] (..), the Court defined the Contracting States’ margin of appreciation and its own role in balancing these two conflicting interests. The Court went on to identify a number of criteria as being relevant where the right of freedom of expression is being balanced against the right to respect for private life (..), namely: (i) contribution to a debate of general interest; (ii) how well-known is the person concerned and what is the subject of the report; (iii) prior conduct of the person concerned; (iv) method of obtaining the information and its veracity/circumstances in which the photographs were taken; (v) content, form and consequences of the publication; and

(vi) severity of the sanction imposed.” (§ 48 resp. 43). *In deze zaak is de eindconclusie van het Hof dat klagers zich in onvoldoende mate op artikel 10 EVRM kunnen beroepen. Met name de privacy-schennende details over het seksleven van de politicus en de niet eerder bekend gemaakte informatie uit de strikte privésfeer van de politicus en die van zijn kinderen kunnen niet op bescherming rekenen* “from the point of view of the general public’s right to receive information about matters of public interest” (§ 49, resp. 54). *De strafrechtelijke veroordeling van de auteur en de uitgever van het boek was daarom gerechtvaardigd en leverde geen schending op van artikel 10 EVRM . Zoals het Hof het uitdrukt: “it was thus necessary to restrict the applicants’ freedom of expression in this respect in order to protect the former Prime Minister’s private life”* (§ 51, resp. 56) (EHRM 14 januari 2014, Ruusunen t. Finland en EHRM 14 januari 2014, Ojala en Etukeno Oy t. Finland).

De zes criteria waarvan sprake in Axel Springer Verlag en Von Hannover (no. 2), en dus ook in de hierboven vermeldde Finse zaken, zijn ook aan de orde in Lillo-Stenberg en Sæther t. Noorwegen (EHRM 16 januari 2014). In deze zaak beroepen klagers zich op een schending van hun recht op privacy en recht of afbeelding, beschermd door artikel 8 EVRM. De klagers (een, in Noorwegen, bekende musicus en actrice) zijn van mening dat het eindoordeel van het Noorse Hooggerechtshof dat hun vorderingen tot schadevergoeding afwees in verband met de publicatie van een reeks foto’s van hun huwelijk in een weekblad, niet voldoende tegemoet is gekomen aan hun privacybelangen. In dit arrest gaat het Hof eveneens uit van de standpunt “that the present case requires an examination of the fair balance that has to be struck between the applicants’ right to the protection of their private life under Article 8 of the Convention and the publisher’s right to freedom of expression as guaranteed by Article 10, the Court finds it useful to reiterate some general principles relating to the application of both articles” (§ 25). Verrassend is de (unanieme) zienswijze van het Hof dat de berichtgeving over het huwelijk van de twee celebrities, inclusief de stiekem en vanop afstand genomen foto’s van het bruidspaar, wel door de beugel kon, en geen schending opleverde van artikel 8 EVRM, een opvallend ruime beoordelingsmarge latend aan de nationale rechtscolleges. Het Hof sluit zich aan bij de Noorse rechtscolleges die van oordeel waren dat de foto’s van het bruidspaar waren genomen op een publieke plaats, goed zichtbaar en wel bekend ook als een populaire vakantielocatie. Bovendien bracht de publicatie van de foto’s geen schade toe aan het bruidspaar: “neither the text nor the photographs in the disputed magazine article contained anything unfavourable to the applicants. It did not contain any criticism, nor was there anything in the content that could damage their reputation” (§ 41). Het Hof verwijst ook naar de opmerking van het Noorse Hooggerechtshof dat geen foto’s waren genomen van huwelijksplechtigheid zelf: “There were no photographs of the actual marriage ceremony. In the view of the Supreme Court, however, had there been photographs of the actual wedding ceremony, such a situation would clearly have had more personal significance than photographs showing the bridal couple arriving at or leaving the place where the wedding took place” (§ 42). Het Hof besluit met de overweging dat hoewel de meningen kunnen verschillen of er nu wel of niet een schending is van artikel 8 EVRM, “where the balancing exercise has been undertaken by the national authorities in conformity with the criteria laid down in the Court’s case-law, the Court would require strong reasons to substitute its view for that of the domestic courts” (§ 44). Die sterke redenen om af te wijken van het oordeel van het Noorse Hooggerechtshof zijn er niet volgens EHRM, daarmee ook het voordeel latend aan de aanspraken op artikel 10 EVRM. De gewraakte berichtgeving met foto’s betrof immers, volgens het Hof, een evenement met “an element of general interest in the article about the applicants’

wedding” (§ 37). *Het Hof hanteert in deze zaak andermaal een breed concept van de notie publiek belang*: “The definition of what constitutes a subject of general interest will depend on the circumstances of the case. The Court nevertheless considers it useful to point out that it has recognised the existence of such an interest not only where the publication concerned political issues or crimes, but also where it concerned sporting issues or performing artists” (§ 36) (EHRM 16 januari 2014, Lillo-Stenberg en Sæther t. Noorwegen).

Jalbă t. Roemenië (EHRM 18 februari 2014) *betreft de klacht in verband met een lasterlijk krantenartikel over de besteding van publieke gelden door een ambtenaar. De ambtenaar in kwestie voerde aan dat het artikel hem ernstige reputatieschade heeft doen lijden en dat de Roemeense autoriteiten hem geen genoegdoening hebben gegeven. In dit arrest overweegt het Hof* “that, given the nature of the applicant’s complaint, it should be examined under Article 8 of the Convention, taking also into account the requirements set out by Article 10 of the Convention (..)” (§ 17). *De zaak beoordelend vanuit het perspectief van artikel 8 EVRM brengt het Hof tot het oordeel dat de beschuldigingen in de krant Antidotul concrete aantijgingen betroffen, zonder de nodige feitelijke basis. In tegenstelling tot de Roemeense rechtscolleges is het Europees Hof van oordeel dat geen sprake was van* “mere value judgments. As the Court has already found, the article intended to imply that the applicant owned his own private business, which was a situation incompatible with his civil-servant status. In the Court’s view, the issue of whether or not an individual was the owner of a private business, and whether this was incompatible with the career he had chosen, is not merely a matter for speculation but is a fact capable of being substantiated by relevant evidence (..). The final-instance court provided no convincing reasons as to its conclusion on the nature of the statements at issue (..). In these circumstances, notwithstanding the margin of appreciation afforded to domestic courts as regards the classification of a statement as a fact or as a value judgment, the Court concludes that the allegations of the applicant’s involvement in activities incompatible with his status constituted clear statements of fact (..)” (§ 37). *Het Hof is van oordeel dat het gewraakte krantenartikel de grenzen van acceptabele kritiek heeft overschreden en daarom een inbreuk oplevert van artikel 8 EVRM. Aan klager is 4.500 euro immateriële schadevergoeding toegekend* (EHRM 18 februari 2014, Jalbă t. Roemenië).

In het arrest Tešić t. Servië staat de vraag centraal of artikel 10 EVRM zich verzet tegen een geldboete en veroordeling tot een fikse schadevergoeding van klaagster, die zich in de pers negatief heeft uitgelaten over het gedrag van een advocaat. In dit arrest komt eveneens de bescherming van de reputatie van de bekritiseerde advocaat aan bod. Het Hof stelt voorop dat “the sanction imposed, as well as the “relevance” and “sufficiency” of the national courts’ reasoning, are matters of particular importance in assessing the proportionality of the interference under Article 10 § 2 (..). The amount of any compensation awarded must likewise “bear a reasonable relationship of proportionality to the ... [moral] ... injury ... suffered” by the plaintiff in question (..)” (§ 63). *Het Hof wijst op de forse geldboete en schadevergoeding die Tešić moest betalen (nl. ten belope van een bedrag van tientallen malen haar maandelijkse pensioen), terwijl de kritiek die zij uitte aan het adres van de advocaat in kwestie toch niet louter als een onnodige persoonlijke aanval was te beschouwen* : “it cannot be said that her statement in respect of her former counsel had been merely a gratuitous personal attack”. *Het Hof merkt ook op dat* “[m]oreover, the Government’s proposition that a discussion of a practising lawyer’s professional conduct is clearly a matter of no public interest is in itself a dubious one,

particularly bearing in mind the role of lawyers in the proper administration of justice” (§ 66). *Unaniem is het Hof niet: één rechter laat een heel andere stem horen. De tegenstemmende rechter in deze zaak, Sajó, vindt dat er een belangafweging had gemaakt moeten worden. Sajó verwijst naar andere recente rechtspraak van het Hof waarin* “more recently the Grand Chamber, in determining a conflict between the rights to reputation (private life) and free speech, found that “the outcome of the application should not, in principle, vary according to whether it has been lodged with the Court under Article 10 of the Convention by the publisher who has published the offending article or under Article 8 of the Convention by the person who was the subject of that article. Indeed, as a matter of principle these rights deserve equal respect.” (..)” *(dissenting opinion). De conclusie van Sajó is dat Tešić geen grond had om te klagen:* “[t]he private interest in expressing personal discontent by disclosing false factual allegations to the general public is not a matter protected by the Convention. It is probable that the application should have been rejected as an abuse of the right of individual application”. *Sajó vindt dat de forse schadevergoeding in deze kontekst geen schending oplevert van artikel 10 EVRM :* “I understand that the applicant in the present case might be in a very difficult situation as a consequence of the debt she has incurred, and that she has a serious medical condition. In substance, her claim amounts to an allegation of deprivation of possessions (namely a pension) resulting in her health being endangered. This might exceptionally fall within the ambit of Article 1 of Protocol No. 1. However, it seems to me that the deprivation of possessions was legitimate, that it served the public interest (enforcing civil liability for damage caused) and that it was not disproportionate to that goal. Equitable considerations do not seem to play a role in the case-law of this Court, beyond the concept of “individual and excessive burden”, even assuming that this case involved an issue of possessions.” *In verband met de – financieel – precarie positie waarin klaagster zich bevond, komt de meerderheid evenwel finaal tot de conclusie dat de veroordeling van klaagster wel een inbreuk is op artikel 10 EVRM (EHRM 11 februari 2014, Tešić t. Servië).*

Naast deze arresten over het recht op vrijheid van meningsuiting waarbij de tegenstelling met het recht op bescherming van het privéleven telkens op de voorgrond treedt, houden andere zaken verband met inmengingen in de expressie- en informatievrijheid ter bescherming van de openbare orde (Perihan en Mezopotamya Basın Yayın A.Ş. t. Turkije) of met inmengingen in de betogingsvrijheid gewaarborgd door artikel 11 EVRM (Nosov e.a. t. Rusland). Andere zaken houden verband met het verloop in bepaalde rechtszaken en de houding van de nationale autoriteiten ten opzichte van een verdachte, mede in relatie tot het vermoeden van onschuld zoals beschermd door artikel 6 § 2 EVRM (Karaman t. Duitsland).

In het arrest Perihan en Mezopotamya Basın Yayın A.Ş. t. Turkije (EHRM 21 januari 2014) gaat het om de ontbinding op rechterlijk bevel van een uitgeversbedrijf in verband met strafrechtelijke onderzoeken naar vermeende illegale activiteiten van dochterondernemingen. In dit geval is het EHRM “unable to glean from the decision of the Commercial Court how and why the applicant company had breached public order” (§ 54). Het Hof is van oordeel dat de nationale autoriteiten geen voldoende en relevante redenen hebben gegeven voor de veroordeling vanwege “disseminating propaganda of an illegal organisation”, vooral omdat het bedrijf in kwestie voor deze vermeende misdrijven nooit veroordeeld. Het Hof wijst ook op de “severe consequences of the dissolution order for a publishing company” (§ 55). Een minderheid van drie rechters is van mening dat de verdediging van klager “was confined at all times to the argument that the incidents on which the first-instance court relied had never resulted in criminal convictions and

that therefore they could not form the basis of a decision to dissolve it for breach of public order. We think that the second applicant did not provide the national courts with the opportunity which is in principle intended to be afforded to a Contracting State by Article 35 of the Convention, namely the opportunity of addressing, and thereby preventing or putting right, the particular Convention violation alleged against it (..). *Volgens de meerderheid speelde artikel 10 EVRM wel een substantiële rol in de nationale procedures. Naar het eindoordeel van het Hof is de inmenging niet voldoende gerechtvaardigd en is er met name op niet-proportionele wijze overgegaan tot ontbinding van de onderneming van klagers. Door Turkije moet 5.000 euro immateriële schadevergoeding worden uitbetaald (EHRM 21 januari 2014, Perihan en Mezopotamya Basın Yayın A.Ş. t. Turkije).*

In het arrest Nosov e.a. t. Rusland gaat het om de aanhouding van demonstranten. Hun klachten worden door het Hof mede in het licht van artikel 10 EVRM en de “the objectives of the freedom of peaceful assembly” (§ 55) beoordeeld in het kader van artikel 11 EVRM. Hierin komt het andermaal aan op een afweging van de noodzakelijkheid van genomen maatregelen door de overheid. Het Europees Hof is van oordeel dat “in the present case the authorities showed tolerance towards the applicants’ demonstration despite the fact that it had been declared unlawful. Indeed, undeterred by the authorities’ refusal to approve the location in the town centre chosen by them, the protesters gathered at that location and remained there for more than two months. It is true that on at least one occasion, about two weeks after the beginning of the demonstration, the police requested the protesters to disperse and dismantled their tents. However, even though the protesters refused to comply with the dispersal order, the police did not resort to force to disperse them. The protesters were not prevented from re-erecting the tents and from remaining at the location for as long as they wished. They were able to display placards and banners stating their criticisms and demands for the duration of the demonstration. It is also significant that none of the protesters was brought to liability in connection with his participation in the demonstration” (§ 59). Het Hof is unaniem van oordeel de Russische autoriteiten binnen hun appreciatiemarge zijn gebleven en dat artikel 11 EVRM niet is geschonden door de opheffing van de demonstratie, hoewel Rusland in de nasleep van de inmenging op de betogingsvrijheid wel artikel 6 EVRM (lengte procedure) heeft geschonden (EHRM 20 februari 2014, Nosov e.a. t. Rusland).

In het arrest Karaman t. Duitsland is het Hof verdeeld over de vraag omtrent een vermeende schending van het vermoeden van onschuld naar aanleiding van een vonnis in een bepaalde rechtszaak en publieke verklaringen door de voorzitter van de rechtbank die verband hielden met een destijds nog niet afgeronde zaak tegen klager Karaman. Hoewel er sprake is van bepaalde berichtgeving in de media, mede op basis van verklaringen van de rechter, speelt dit in deze zaak geen beslissende rol, aangezien Karaman zelf van mening was “that the judgment's subsequent media coverage was not material for a possible finding of a violation of Article 6 § 2 (..). On the basis of the material in its possession the Court therefore cannot find that the presiding judge made statements that violated the applicant's presumption of innocence. In any event, these statements were superseded by the written version of the judgment, which was delivered some time later.” (§ 68). Zowel de meerderheid als de minderheid van de Straatsburgse kamer kijkt in dit geval naar de tekst van het vonnis en de gekozen bewoordingen van de nationale autoriteiten. Finaal is de meerderheid “satisfied that the courts avoided, as far as possible in the context of a judgment involving several co-suspects of which not all were present, to give the impression of

prejudging the applicant's guilt. There is nothing in the judgment of the Frankfurt am Main Regional Court that makes it impossible for the applicant to have a fair trial in the cases in which he is involved" (§ 70). *Geen schending dus van artikel 6 § 2 EVRM (EHRM 27 februari 2014).* Twee dissenting judges zijn het met deze evaluatie niet eens en zijn van oordeel dat het vonnis in de zaak waarin Karaman zelf niet terecht stond, te expliciet verwees naar zijn schuld aan bepaalde strafbare feiten. Zij benadrukken: "However, in order to establish the proven limits of the co-accused' actions the court was not obliged to determine with precision the role of the applicant, reference to an *alleged* role of the separately prosecuted person would have been sufficient. We would emphasise in this respect that the Regional Court stated in the judgment that the circumstances of the case (*Sachverhalt*), including the applicant's role, "have been established" (*steht fest*) on the basis of the available means of evidence (...). There can be no clearer statement! In view of these considerations, we find that the relevant passages in the judgment's reasoning were not limited to the description of a mere "state of suspicion" against the applicant and consequently went beyond what was necessary for establishing the convicts' guilt. They implied, by contrast, that the Regional Court had found it established that the applicant had been one of the main perpetrators involved in the joint criminal enterprise, thus prejudging the outcome of future criminal proceedings against him. The statements taken as a whole could not but have encouraged the public to perceive the applicant as the head of a criminal organisation established for fraudulent purposes – and all this despite the fact that the applicant was not a party to the criminal proceedings" (*dissenting opinion*).

In een aantal beslissingen werden diverse klachten als niet-ontvankelijk afgewezen, wegens kennelijk ongegrond in toepassing van artikel 35 EVRM. In Stefanelli t. Italië (EHRM 14 januari 2014) heeft het Hof beslist om de klacht wegens vermeende schending van artikel 6 en 8 EVRM over uitlatingen van bepaalde autoriteiten en bepaalde berichtgeving in de pers over een rechtszaak tegen klager af te wijzen, o.a. omdat de klacht over de mediaberichtgeving "prématurée" (§ 40) was. In Roșca Stănescu t. Roemenië (EHRM 28 januari 2014) concludeert het EHRM dat er geen sprake was van een inmenging in de expressievrijheid van klager betreffende uitlatingen van een minister in een debat en verdere berichtgeving waarbij het professionele handelen van klager als journalist ter sprake is gekomen. De Straatsburgse rechters vinden dat er zonder feitelijk en concreet bewijs van een "effet dissuasif" (§ 46) geen voldoende gevolgen zijn aangetoond door klager, mede in het licht van de bescherming van het vermoeden van onschuld uit artikel 6 EVRM. In Donat en Fassnacht-Albers t. Duitsland (EHRM 11 februari 2014) tenslotte komt het EHRM tot de conclusie dat artikel 10 EVRM in samenhang met artikel 11 EVRM niet de gronden opleveren om anders te oordelen over het handelen van de autoriteiten in Duitsland waardoor klagers zich hebben moeten identificeren bij een demonstratie, daarbij verwijzend naar het legitieme doel van de identiteitscontrole, mede in het kader van artikel 5 EVRM.

1. EHRM
(5de sectie)
16 januari 2014
TIERBEFREIER e.V. t. DUITSLAND

In Duitsland rapporteerde de dierenrechtenorganisatie *Tierbefreier* in 2003 over (vermeende) mistoestanden bij medische experimenten met dieren. De organisatie beschikte over

beeldmateriaal dat door een journalist, undercover als werknemer, heimelijk was gefilmd in een bedrijf waarin labo-proeven met dieren (apen) werden gedaan. Het bedrijf had daartoe overigens wel een vergunning in toepassing van de Duitse Dierenwelzijnswet. Een later onderzoek tegen het bedrijf leverde geen aanwijzingen op van dierenmishandeling of strijdigheid met de Duitse wetgeving. Het bedrijf zat dan ook erg verveeld met het heimelijk verzameld beeldmateriaal dat eerst in een korte documentaire werd uitgezonden via televisie en enige tijd later werd verwerkt in een kortfilm, waarin sprake was van wetsinbreuken door het bedrijf. De kortfilm toonde ook beeldopnamen van medische experimenten met apen, waarbij volgens de commentaarstem sprake was van een gruwelijke en brutale behandeling van de dieren in het bedrijf in kwestie. *Tierbefreier* maakte deze film via haar website toegankelijk.

Op vordering van het bedrijf werd *Tierbefreier* door de rechtbank verbod opgelegd nog langer de beeldopnamen van de journalist/werknemer die heimelijk in het bedrijf waren gemaakt en die in de film waren verwerkt, te vertonen of aan derden beschikbaar te stellen. Volgens de Duitse rechtscolleges waren de opnamen met verborgen camera onwettig en waren zij een inbreuk op het persoonlijkheidsrecht van het bedrijf. De Duitse rechtscolleges erkenden dat onwettige beeldopnamen eventueel via het recht op expressievrijheid beschermd kunnen worden in geval zij een bijdrage leveren tot een maatschappelijk debat, maar dan wel op voorwaarde dat de manier waarop die beeldopnamen worden gebruikt kadert in een faire voorstelling van zaken of in het kader van een intellectueel eerlijk discours. Dit was volgens de Duitse rechtscolleges duidelijk niet het geval: *Tierbefreier* beschuldigde namelijk het bedrijf van ‘moord en foltering’ en had duidelijk de intentie om de reputatie van het bedrijf te besmeuren, finaal erop aansturend dat een einde zou worden gemaakt aan labo-proeven met dieren. In dergelijke vijandige atmosfeer moest het bedrijf in kwestie niet tolereren dat onwettig gemaakte beelden van binnen de bedrijfsruimte door *Tierbefreier* werden gebruikt. De Duitse rechtscolleges verduidelikten dat het verbod enkel sloeg op de illegale beeldopnamen en geen rem zette op de expressievrijheid van *Tierbefreier* om hun denkbeelden in verband met dierproeven bekend te maken. Als *Tierbefreier* dit in de toekomst op een andere wijze zou doen ten opzichte van het geviseerde bedrijf in kwestie zou het verbod overigens herbekeken kunnen worden: *“the judgment exclusively concerned the use of the unlawfully produced footage. The applicant association remained fully entitled to express its criticism on animal experiments in other, even one-sided ways. (...) the civil injunction was subject to review in case of a change of the relevant circumstances. This served the applicant association’s interests, as it was up to them to respect the rules of intellectual battle of ideas”* (§ 20). In een afzonderlijke procedure werd ook aan de journalist verbod opgelegd de gewraakte opnamen te integreren in films die het bedrijf ten onrechte beschuldigden van wetsinbreuken. De rest van de films mocht vertoond worden en de journalist kon de undercover-opnamen nog gebruiken voor zoverre daarmee geen misleidende informatie over het bedrijf werd verspreid.

Ook via rechtscolleges in Zwitserland eiste het bedrijf de stopzetting van de verdere verspreiding van het filmmateriaal, o.a. door een dierenrechtenorganisatie en twee internetproviders aldaar te dagvaarden. Maar de Zwitserse rechtscolleges beklemtoonden dat de film en het protest tegen labo-experimenten met dieren zich situeerden in een maatschappelijk debat. Bovendien konden de in de film getoonde praktijken met de dieren beschouwd worden als inbreuken op het dierenwelzijn volgens de Zwitserse wetgeving. De Zwitserse rechtscolleges meenden dat daarom voorrang moest worden gegeven aan de expressievrijheid.

In Straatsburg beklagde *Tierbefreier* zich over het rechterlijk verbod betreffende het gebruik van de beeldopnamen. *Tierbefreier* voerde aan dat de Duitse rechtscolleges de expressievrijheid van de actiegroep hadden verwaarloosd en ten onrechte hadden aangevoerd dat de regels van het eerlijke intellectuele debat niet waren gerespecteerd. *Tierbefreier* voerde aan dat ze wel degelijk het recht hadden om op basis van de getoonde beelden het standpunt te uiten dat de dieren mishandeld werden en de experimenten gruwelijk waren.

Dat de inmenging in *Tierbefreier*'s expressievrijheid voorzien was bij wet en de bescherming nastreefde van de reputatie van het bedrijf in kwestie, was nauwelijks punt van discussie. Voor wat de noodzakelijkheid van de inmenging betreft wijst het Hof erop dat de Duitse rechtscolleges wel degelijk in deze zaak rekening hebben gehouden met het belang verbonden aan de expressievrijheid van *Tierbefreier* en ook nadrukkelijk hebben erkend dat het opinies, denkbeelden en informatie betrof met een publiek, maatschappelijk belang: *“the material related to questions of public interest, which called for special protection under the right to freedom of expression”* (§ 52).

Voor het Hof weegt echter zwaar door dat de Duitse rechtbanken terecht oordeelden dat de films met de heimelijke beeldopnamen ernstige reputatieschade toebrachten aan het bedrijf en dat de aantijgingen van inbreuken op de wetgeving ter bescherming van het dierenwelzijn feitelijke grondslag misten:

“53. On the other hand, the German courts considered that the further dissemination of the material by the applicant would seriously violate the C. company's rights. In this context, they took into account that the impugned footage had been produced by a former employee of the C. company, who had abused his professional status in order secretly to produce film material within that company's private premises.

54. The Court further observes that the applicant association did not submit any evidence that the way the animals were treated within the premises of the C. company violated the German laws on animal protection. This is in line with the Hamm Court of Appeal's findings in the civil injunction proceedings against the journalist M. (...) and with the result of the criminal investigations instigated against the C. company (...). It follows that there is no evidence that the accusations made in the film “Poisoning for profit”, according to which the C. company systematically flouted the law, were correct”.

Dat het verbod voor *Tierbefreier* verstrekkender was dan de beperking die aan de journalist en andere media was opgelegd in verband met het gebruik van de beeldopnamen, vindt het Hof ten volle verantwoord, andermaal verwijzend naar de argumentatie van de Duitse rechtscollege die het nodig oordeelden *“to impose a further-reaching prohibition in the instant case because it considered that the applicant association – unlike the defendants in the parallel proceedings – had disrespected the “rules of intellectual battle of ideas” by having employed unfair means when militating against the C. company's activities and that they could be expected to continue to do so if allowed to make further use of the footage. (...). The German courts' argumentation based on “rules of intellectual battle of ideas” thus takes into account the context in which the statement is made, in particular the aspect of fairness and the limits set by criminal law”* (§ 56). Bovendien was, aldus het EHRM, die beoordeling door de Duitse rechtscolleges aannemelijk,

want hun interpretaties “do not appear to be far-fetched and do not show any sign of arbitrariness” (§ 56).

Finaal vindt het Hof het verbod tot verder gebruik en verspreiding van de heimelijke beeldopnamen een evenredige en te rechtvaardigen maatregel: “*The Court notes that the proceedings at issue did not concern any criminal sanctions, but a civil injunction preventing the applicant association from further disseminating specified footage. Moreover, the Court of Appeal expressly stated that the civil injunction was subject to review in case of a change of the relevant circumstances and acknowledged that the applicant association remained fully entitled to express its criticism on animal experiments in other, even one-sided ways*” (§ 58).

Verwijzend naar deze overwegingen en “*in particular, to the careful examination of the case by the domestic courts, which fully acknowledged the impact of the right to freedom of expression in a debate on matters of public interest*”, concludeert het Hof “*that the domestic courts struck a fair balance between the applicant association’s right to freedom of expression and the C. company’s interests in protecting its reputation*” (§§ 58-59). Unaniem is het Hof van oordeel dat er geen schending is van artikel 10 EVRM, ook niet in combinatie met artikel 14 EVRM (klacht over discriminerende gevolgen voor *Tierbefreier* in vergelijking met de minder vergaande maatregel ten aanzien van de journalist). Voor dit laatste aspect verwijst het Hof ook naar het grotere risico dat bestond dat *Tierbefreier* de beeldopnamen zou gebruiken op een manier die de reputatie aantastte van het bedrijf in kwestie, verwijzend naar “*the risk of the defendant’s re-offending*”: “*Under these circumstances, the Court accepts that the Hamm Court of Appeal, when weighing the conflicting interests, took into account the applicant association’s past comportment in relation to the C. company in order to assess the risk of further violations of the latter’s rights*” (§ 57).

2. EHRM

(5de sectie)

30 januari 2014

DE LESQUEN DU PLESSIS-CASSO (NO. 2) t. FRANKRIJK

In Frankrijk werd de politicus Henry de Lesquen du Plessis-Casso veroordeeld wegens lasterlijke aantijgingen aan het adres van de burgemeester van Versailles (tevens parlamentslid). De scherpe uitval gebeurde via een open brief die de Lesquen du Plessis-Casso via het internet openbaar maakte. In essentie voerde de Lesquen du Plessis-Casso in het kader van een herdenkingsceremonie in verband met de Frans-Algerijnse oorlog aan dat de burgemeester van Versailles (E.P.) tijdens deze oorlog een dubieuze en laakbare houding had aangenomen. De Lesquen du Plessis-Casso liet verstaan dat hij via een ‘eminent’ persoon ervan op de hoogte was dat E.P. zou gewacht hebben tot het einde van de Algerijnse oorlog alvorens de Franse nationaliteit aan te vragen, om zo te vermijden dat hij zoals de “Harkis” nog tijdens de Frans-Algerijnse oorlog in het Franse leger zou ingelijfd worden. Volgens de Lesquen du Plessis-Casso was E.P. daarom bijzonder slecht geplaatst om als burgemeester van Versailles een eerbetoon aan de Harkis te organiseren. In de open brief werd E.P. omschreven als een deserteur die nu 50 jaar later de strijd en de opofferingen van de Harkis politiek probeerde te recupereren.

Op klacht van E.P. werd de Lesquen du Plessis-Casso veroordeeld wegens laster in toepassing

van de Franse perswet van 1881, inclusief een geldboete van 1.500 euro en een schadevergoeding van 2.000 euro. De Franse rechtscollèges waren van oordeel dat de Lesquen du Plessis-Casso zijn aantijgingen op geruchten had gebaseerd en gekozen had voor een onbetamelijke, lasterlijke en persoonlijke aanval op E.P. via een open brief die blijk gaf van “*une animosité personnelle particulièrement affichée*”. Van deelname aan het politieke debat te goeder trouw kon dus geen sprake zijn.

Het Europees Hof in Straatsburg gaf geen gehoor aan de klacht van de Lesquen du Plessis-Casso, een schending aanvoerend van zijn politieke expressievrijheid. Het uitgangspunt van het Hof is nochtans dat de politieke expressievrijheid maar moeilijk beperkingen verdraagt: “*La Cour rappelle à ce titre que l'article 10 § 2 de la Convention ne laisse guère de place pour des restrictions à la liberté d'expression dans le domaine du discours politique ou des questions d'intérêt général*” (§ 32). En nog: “*Dans ce domaine, l'invective politique déborde souvent sur le plan personnel ; ce sont les aléas du jeu politique et du libre débat d'idées, garants d'une société démocratique (...). Les adversaires des idées et positions officielles doivent pouvoir trouver leur place dans l'arène politique, discutant au besoin des actions menées par des responsables dans le cadre de l'exercice de leurs mandats publics*” (§ 32).

Maar ook in de arena van het politieke debat is enige goede trouw verondersteld wanneer men inhakt op de reputatie van een (tegenst)ander, ook al omdat de informatie die men verspreid correct en geloofwaardig moet zijn: “*Ainsi, l'information rapportée sur des questions d'intérêt général est subordonnée à la condition que les intéressés agissent de bonne foi de manière à fournir des informations exactes et dignes de crédit*” (§ 33). Politici en publieke gezagsdragers kunnen immers eveneens aanspraak maken op de bescherming van hun eer en goede naam.

Toegepast op de voorliggende zaak meent het Hof dat de uitval van de Lesquen du Plessis-Casso als een waardeoordeel was te beschouwen, waarvoor er een feitelijke grondslag was: “*En l'espèce, la Cour constate que le propos litigieux consistait, pour le requérant, à contester la légitimité du maire de la ville pour inviter ses administrés à une cérémonie d'hommage aux harkis, en raison de la décision prêtée à ce dernier de retarder sa naturalisation afin de ne pas avoir à servir sous les drapeaux français pendant la guerre d'Algérie. Elle observe que cette allégation, en lien avec la motivation de l'intéressé dans le choix du moment de sa demande d'acquisition de la nationalité française, constitue un jugement de valeur. Compte tenu du caractère incontesté de l'élément chronologique en jeu, la Cour considère que la base factuelle de ce jugement de valeur n'était pas inexistante*” (§ 34).

Daarbovenop erkent het Hof dat de open brief te situeren is in een publiek debat: “*A cet égard, elle relève que les propos litigieux s'inscrivaient dans le cadre d'une polémique politique, le requérant étant le représentant d'un mouvement d'opposition à la majorité municipale et entendant contester la légitimité du maire de la ville à présider une cérémonie publique d'hommage aux musulmans d'Algérie ayant combattu pour la France. En outre, elle considère que les éléments avancés se rattachaient à un débat d'intérêt général*” (§ 38).

Maar finaal vindt het Hof, net als de Franse rechtscollèges, dat de uitval in de open brief een te persoonlijke afrekening is die een aspect van het privéleven van een politieke tegenstander betreft. Het Hof wijst erop dat de Franse rechtscollèges rekening hebben gehouden met de

bewuste keuze van de Lesquen du Plessis-Casso “*de faire dévier ce qui aurait pu être un débat d’idées, concernant la place réservée aux harkis par la communauté nationale, vers une approche touchant à un aspect de la vie privée du maire*” (§ 38). En bovendien ging het om een uiterst scherpe uitval tegen de burgemeester: “*l’atteinte portée par le propos litigieux à l’honneur et à la réputation d’E.P. était d’une gravité certaine. À cet égard, elle estime, comme l’a relevé la cour d’appel de Versailles, que les allégations du requérant révélaient une animosité personnelle particulièrement affichée, le maire se voyant reprocher d’avoir « déserté » le combat des harkis et étant ainsi associé à ceux qui avaient fait le choix de soutenir les rebelles algériens*” (§ 37).

Het Hof houdt er tegelijk rekening mee dat de open brief niet enkel een waardeoordeel bevatte, maar ook een verwijzing inhield naar een feit waarvan geen bewijs werd geleverd, nl. dat de informatie in verband met het tijdstip van het verzoek van E.P. tot het verkrijgen van de Franse nationaliteit afkomstig was van een eminente persoonlijkheid in Versailles, die de opvatting van de Lesquen du Plessis-Casso deelde in verband met de opportunistische timing voor de aanvraag tot het bekomen van de Franse nationaliteit, dus na afloop van de Frans-Algerijnse oorlog. Het Hof wijst erop dat de Lesquen du Plessis-Casso “*ne s’est pas contenté, d’une part, de révéler qu’E.P. avait acquis la nationalité française après la fin de la guerre d’Algérie et, d’autre part, d’en déduire la possibilité d’un calcul d’E.P. afin d’éviter d’être enrôlé dans l’armée pour participer à ce conflit. Afin d’accentuer la crédibilité et la force de cette affirmation, il a en effet invoqué des propos prêtés à une « éminente personnalité versaillaise », selon laquelle « E.P. qui était de nationalité étrangère a attendu la fin de la guerre d’Algérie pour demander sa naturalisation ».* En plaçant cette formule entre guillemets et en l’attribuant à une importante personnalité locale, le requérant a affirmé l’existence d’un fait (...), dont la réalité se prêtait à démonstration, à la différence des conclusions qu’il en a tirées, portant sur les motifs et les intentions éventuelles d’E.P., qui constituent un jugement de valeur. Or, la Cour note que les juridictions internes ont constaté l’absence de production par l’intéressé d’un quelconque élément susceptible d’étayer ses propos” (§§ 35-36).

Het Hof hecht opvallend veel belang aan deze bijzonderheid, die daardoor een cruciaal gewicht krijgt. Opmerkelijk is ook het belang dat het Hof verbindt aan het feit dat de open brief een weloverwogen standpunt betrof, dat niet vluchtig of spontaan, maar dus bewust en kwaadwillig openbaar is gemaakt. Het benadrukt dat “*les allégations litigieuses n’ont pas été réalisées au cours d’un échange verbal, ni d’une audience délibérative d’un organe municipal, mais qu’elles ont été formulées par écrit et dans un contexte politique local caractérisé par l’absence de toute passion polémique dans l’opinion au moment de la publication du texte, ce qui implique un caractère pesé et réfléchi, à la différence de propos qui auraient été tenus oralement dans le cadre d’un échange rapide et spontané*” (§ 38)

Het Hof vindt tenslotte dat van een geldboete van 1.500 euro en een schadevergoeding van 2.000 euro geen verkillend effect uitgaat en een dergelijke sanctie of maatregel in de gegeven omstandigheden niet onevenredig is : “*la Cour ne juge pas excessives ou de nature à emporter un effet dissuasif pour l’exercice de la liberté d’expression les sommes de 1.500 EUR et 2.000 EUR versées respectivement à titre d’amende et de dommages et intérêts*” (§ 39).

Met zes stemmen tegen één komt het Europees Hof tot de conclusie dat er geen schending is van

artikel 10 EVRM.

De Belgische rechter Paul Lemmens laat via een *concurring opinion* weten dat hij niet zonder aarzeling de meerderheidsopvatting deelt, maar deze uiteindelijk toch valideert. Lemmens laat noteren: “*J’ai voté avec la majorité en faveur d’un constat de non-violation de l’article 10. Je voudrais toutefois expliquer que ce n’est pas sans hésitation que j’ai voté dans ce sens*”. En hij verklaart nader: “*Même si je ne puis souscrire aux conclusions des juridictions nationales, je dois admettre que l’appréciation par elles de la nécessité de l’ingérence n’est pas déraisonnable au point que l’on doive considérer qu’elles ont outrepassé la marge dont elles jouissent. C’est donc sans enthousiasme, en déférant au point de vue des juridictions françaises – qui ont examiné l’affaire en détail et mis en balance les droits et intérêts –, que j’ai finalement décidé de ne pas conclure à la violation de l’article 10*”. Uiteindelijk leidt dit dus tot een ruime beoordelingsmarge voor de Franse rechtscolleges, hoewel het Europees Hof zelf erkent dat de scherpe kritiek in essentie een waarde-oordeel betrof over E.P. dat een voldoende feitelijke basis had en kaderde in een politiek debat met een duidelijk maatschappelijk belang, waardoor er nauwelijks ruimte is voor beperkingen of sancties. Finaal komt Lemmens dus toch aan de andere kant van de afweging terecht door niet-pertinente argumenten van de Franse rechtscolleges, binnen een wel erg ruime beoordelingsmarge, te valideren en op die manier de strafrechtelijke veroordeling van de politicus toch als noodzakelijk in een democratische samenleving te beschouwen.

Scherp en puntig, en dus ‘*to-the-point*’ is dan weer wel de argumentatie van de Ierse rechter Power-Forde die in een *dissenting opinion* de meerderheidsopvatting van het Hof op de korrel neemt. Power-Forde maakt het al meteen duidelijk: “*Je n’accepte pas le raisonnement de la majorité en l’espèce*”. Power-Forde vindt dat de Franse rechtscolleges veel te veel en overigens geheel ten onrechte belang hebben gehecht aan de verwijzing in de open brief naar een gezaghebbend, prominent figuur, zonder daarvan enig bewijs te leveren. Volgens de Ierse rechter is deze passage in de open brief niet echt relevant voor de beoordeling van deze zaak in het perspectief van artikel 10 EVRM: “*Les juridictions internes ont condamné le requérant non pas au motif que son jugement de valeur était dépourvu de la base factuelle requise (nul ne contestait les dates en question), mais plutôt parce qu’il n’avait pas étayé ses dires concernant le tiers qui l’avait informé d’un fait et partageait son opinion quant à E.P. Je ne vois pas comment on peut condamner pénalement une personne pour diffamation au seul motif qu’elle n’a pas prouvé qu’un tiers (personnalité éminente ou non) partage son opinion*”.

Power-Forde laat noteren dat ze het ook met een ander aspect van de meerderheidsopvatting volstrekt oneens is, ze staat zelfs perplex van een dergelijke redenering: “*Par ailleurs, je suis perplexé lorsque la majorité s’appuie sur le fait que les propos publiés en cause ont été tenus non pas au cours d’une élection ou d’un échange animé mais plutôt dans un cadre politique local caractérisé par l’absence de toute passion polémique. Qu’un jugement de valeur se forme spontanément ou lentement avec le temps ne fait guère ou pas de différence quant à savoir s’il est protégé ou non par le droit à la liberté d’expression. Le jugement de valeur dénoncé en l’espèce a été proféré dans le contexte d’un échange ouvert entre des adversaires politiques sur une question d’intérêt public et il est un principe établi de longue date dans la jurisprudence de la Cour que le discours politique jouit d’une protection considérable*”.

Tenslotte laat Power-Forde nog noteren dat ze het volstrekt niet te verantwoorden vindt dat uitgesproken politieke statements en waardeoordelen in een context zoals in deze zaak aanleiding kunnen zijn tot strafvervolging en tot een strafrechtelijke veroordeling: *“Enfin, j’admets qu’un titulaire de fonctions officielles offensé par une publication d’autrui a le droit de demander réparation en justice. Il obtiendra gain de cause ou pas. Ce que je ne puis accepter, c’est que l’expression par un titulaire de fonctions officielles d’un jugement de valeur protégé dans le cadre d’un échange politique risque de lui valoir non seulement une condamnation à des dommages-intérêts mais aussi une condamnation pénale pour ne pas avoir établi qu’un tiers partage ses vues. Ni la logique ni la proportionnalité d’une telle mesure ne peut être défendue”*.

Een reeks van kritische reflecties dus op de meerderheidsopvatting die de andere zes rechters evenwel niet hebben kunnen overtuigen.

3. EHRM
(4de sectie)
4 februari 2014
PENTIKÄINEN t. FINLAND

Dit arrest betreft de vraag of een journalist (persfotograaf) die middenin een gewelddadige demonstratie terecht komt mag gearresteerd, vervolgd en veroordeeld worden omdat hij geen gevolg gaf aan een politiebevel om onmiddellijk de omgeving te verlaten.

Dat in dergelijke context sprake is van een inmenging in de expressie- en informatievrijheid van de journalist in toepassing van artikel 10 EVRM lijkt weinig twijfel, hoewel het Hof dit cruciale aspect in het midden laat. Het Hof erkent dat de arrestatie van de journalist en de latere vervolging te maken hadden met zijn activiteit als journalist tijdens de nieuwsgaring, maar toch is er volgens het Hof enkel sprake van een vermoeden van een inmenging: *“The Court considers that, since the applicant’s arrest and conviction were the consequence of his conduct as newspaper photographer and journalist when disobeying the police, the presumption is that there was an interference with his freedom of expression, as guaranteed by Article 10 of the Convention”* (§ 35).

Andermaal is er geen discussie dat de (mogelijke) inmenging voorzien was bij wet en een legitiem doel nastreefde, te weten de bescherming van de openbare orde en veiligheid, alsook het voorkomen van strafbare feiten.

Het Hof verwijst vooral naar een aantal concrete omstandigheden, die ook de Finse rechtscolleges beklemtoonden, om de arrestatie, vervolging en veroordeling van de journalist te rechtvaardigen als ‘nodig in een democratische samenleving’. Het Hof verwijst o.a. naar het feit dat een beveiligde zone voor de pers was voorzien om verslag uit te brengen over de demonstratie en de journalist/persfotograaf in dit geval verkoos daarvan geen gebruik te maken. Aan de journalist waren geen beperkingen opgelegd in verband met zijn nieuwsverslaggeving, zijn camera was niet in beslag genomen en hij kon alle foto’s gebruiken die hij tijdens de betoging genomen had. Het bevel om de betoging te verlaten kwam er pas nadat de demonstratie echt gewelddadig was geworden. Bovendien was er ook iets misgelopen met de identificatie waardoor het voor de politie niet meteen duidelijk was of ze met een activist dan wel met een

journalist te maken hadden. Uiteindelijk was de journalist ook geen straf opgelegd omdat de Finse rechtscollages al bij al het misdrijf verschoonbaar (“*excusable*”) achtten.

De volgende overwegingen zijn essentieel:

“42. Turning to the facts of the present case, the Court notes that the applicant was arrested, charged and found guilty of having disobeyed the police. His arrest took place in the context of a demonstration in which he had participated as a photographer and journalist. A separate, secure area had been reserved for the press but the applicant chose not to use it, preferring to stay among the demonstrators.

43. The Court notes that it does not appear that the applicant was in any way prevented from taking photographs of the demonstration. As the Government pointed out, his camera or other equipment was not confiscated and he was allowed to keep all the photographs he had taken and to use them unrestrictedly.

44. The Court further notes that when the demonstration turned violent, the police sealed the demonstration area and ordered the demonstrators to disperse. The domestic courts found subsequently that the police had had justifiable reasons to take these measures. Since these legal and legitimate orders were not obeyed, the police were entitled to arrest and detain the disobedient demonstrators. The Court also notes that the police allowed the media to move outside the police line. Two other photographers, who were in the sealed-off area, left the scene and no measures were imposed on them at any point.

45. The Court observes that the applicant had waived his right to use the separated, secured area for the press when he had decided to stay among the demonstrators also after the orders to disperse. The District Court found it established that the applicant had been aware of the orders of the police to leave the scene but had decided to ignore them. The applicant could have left the scene and moved to the secured press area without any consequences at any time while the sealing-off lasted. The applicant has not even claimed that he could not have carried out his professional duties from the secured press area. By not doing so, the applicant knowingly took the risk of being arrested for contumacy.

46. The Court notes that it is not entirely clear at what stage the police learned that the applicant was a journalist. It appears from the witness statements given before the District Court that the applicant did not tell or indicate the arresting police officer that he was a journalist. According to the Government, it was only when he was taken to the bus taking him to custody and when he was asked to present his ID that he also presented his press badge. The applicant, however, failed to mention his profession to the policeman receiving him in the custody room. When the police found out that he was a journalist, he was allowed to call his employer. The Court notes therefore that it appears that the applicant failed to make clear efforts to identify himself as a journalist (..)

47. The Court further considers that the applicant was not as such prevented from exercising his freedom of expression and reporting the event. Moreover, he was offered the alternative to follow the demonstration from the secured area reserved to the press. His arrest and conviction only related to disobeying the police as he failed to obey their orders. As the Government pointed out, the fact that the applicant was a journalist did not give him a greater right to stay at the scene than the other people”.

Het Hof merkt ook nog op dat de journalist weliswaar gedurende bijna 18 uur door de politie

werd aangehouden, maar dat kwam vooral omdat de arrestatie pas laat in de avond gebeurde en er 's nachts geen ondervragingen of verhoren mogen plaatsvinden. Bovendien werd de journalist als één der eersten van de 121 aangehouden personen 's anderendaags terug op vrije voeten gesteld, "*due to his status as a journalist*". Het Hof vindt dat de inmenging in de expressievrijheid van de journalist maar een beperkte impact had en exclusief te maken had met zijn weigering om gevolg te geven aan een politiebevel, en dus geen inmenging was in zijn journalistieke activiteit. De journalist in kwestie was ook de enige die zich beklagde over een inmenging in de expressievrijheid, terwijl immers alle media in de mogelijkheid waren geweest om te berichten over deze belangrijke demonstratie.

Finaal merkt het Hof op dat "*the domestic courts found it established that the applicant had understood that the police orders to disperse also concerned him and that he had failed to obey these orders. The District Court found, by referring to Article 10 of the Convention, that the police orders interfered with the applicant's right to exercise his freedom of expression but that interference was prescribed by law and pursued a legitimate aim. As to the necessity, the court found that it had been necessary to disperse the crowd because of the riot and the threat to the public safety, and to order people to leave. Thus the restrictions on the applicant's freedom of expression were justified*" (§ 52).

Het optreden tegen en de vervolging en veroordeling van de journalist waren dus gerechtvaardigd, temeer omdat de journalist geen straf werd opgelegd en hij dus ook niet in het strafregister terecht kwam: "*the court did not impose any penalty on the applicant as his act was considered excusable. He was considered, as a photographer and journalist, to be confronted with contradictory expectations, arising from obligations imposed on the one hand by the police and on the other hand by his employer. Moreover, the Court notes that, according to the domestic law, no entry of the conviction was made on the applicant's criminal record as no penalty was imposed*" (§ 54).

Om al deze redenen en rekening houdend met de appreciatiemarge die aan de lidstaat toekomt, concludeert het EHRM dat in deze zaak artikel 10 EVRM niet is geschonden.

Twee rechters zijn het met deze interpretatie niet eens. In een forse *dissenting opinion* argumenteren zij waarom volgens hen juist wel sprake is van een schending van artikel 10 EVRM. De *dissenters* voeren aan dat de journalist zijn werk deed als "*public watchdog*" en hij niet diende behandeld te worden als een deelnemer aan de demonstratie: "*Where a demonstration is peaceful, the journalist's function is essentially one of collecting and transmitting information and, quite often, adding comment. But when tension builds up and violence breaks out, whereupon the authorities resort to suppressive control measures, the journalist assumes the role of "public watchdog" and his task then acquires even greater significance (...). He is entitled to be in the very thick of things until the very end, and sometimes does so at considerable risk to himself. The reason is because in a democratic society the public have the right to know what happens during such difficult times. This right forms one of the basic safeguards of democracy. Hardly a day passes by when we are not made aware, in one way or another, of the need for journalistic freedom to perform that kind of role. The domestic court's view that the applicant was inevitably faced with a dilemma as to where his loyalty lay, and that this dilemma could only be resolved by giving precedence to the law, quite misses the point. It does not, in my respectful*

view, reflect the true nature of the situation in which the applicant found himself. He was not one of the demonstrators. He was a journalist-photographer covering what the Government themselves have described as an event of considerable public importance”.

De twee *dissenting judges* kunnen niet akkoord gaan met de bevinding dat de nationale rechtscolleges alle rechten en belangen in deze zaak goed tegen elkaar hebben afgewogen en dat de maatregelen tegen de journalist nodig waren in een democratische samenleving: “*On the contrary, the case reveals a one-sided attitude on the part of the authorities, one likely to create a “chilling effect” on press freedom*”. Maar deze zienswijze heeft de meerderheid van het Hof dus niet kunnen overtuigen.

(Het arrest van 4 februari 2014 in de zaak Pentikäinen werd evenwel niet definitief. Op 2 juni 2014 heeft het panel van het EHRM, in toepassing van artikel 43 EVRM, op verzoek van Pentikäinen, de zaak naar de Grote Kamer van het EHRM verwezen).